

ZAMONAVIY TA’LIM TIZIMINING RIVOJLANISHI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIDAGI O’RNI

Egamberdiyeva Sevara Komilovna

Toshkent viloyati Yangiyo’l tumani 14-umumiy o’rta ta’lim maktabi boshlang’ich sinf o’qituvchisi, International School of Finance Technology and Science institute 5 kurs talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim tizimining mohiyati, uning rivojlanish tendensiyalari va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati keng yoritib berilgan. Ta’lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli vositalar, interaktiv metodlar va zamonaviy yondashuvlardan foydalanish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, O‘zbekiston ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Maqola ta’lim sifati, inson kapitalini rivojlantirish hamda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash masalalariga bag‘ishlangan.*

Kalit so‘zlar: *ta’lim tizimi, zamonaviy ta’lim, innovatsiya, pedagogik texnologiya, raqamli ta’lim, interaktiv metodlar, jamiyat taraqqiyoti.*

Аннотация: *В данной статье анализируются сущность современной системы образования, тенденции её развития и роль в развитии общества. Освещается значение использования инновационных педагогических технологий, цифровых средств и интерактивных методов в образовательном процессе. Также рассматриваются реформы, реализуемые в системе образования Республики Узбекистан, существующие проблемы и эффективные пути их решения. Статья посвящена вопросам повышения качества образования, развития человеческого капитала и подготовки конкурентоспособных кадров.*

Ключевые слова: *система образования, современное образование, инновации, педагогические технологии, цифровое образование, интерактивные методы, развитие общества.*

Abstract: *This article analyzes the essence of the modern education system, its development trends, and its role in societal development. It highlights the importance of applying innovative pedagogical technologies, digital tools, and interactive methods in the educational process. The paper also examines the reforms being implemented in the education system of the Republic of Uzbekistan, existing challenges, and effective ways to address them. The article is devoted to improving the quality of education, developing human capital, and training competitive professionals.*

Keywords: *education system, modern education, innovation, pedagogical technologies, digital education, interactive methods, societal development.*

Kirish

Ta’lim jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Har qanday davlatning iqtisodiy, siyosiy va madaniy rivojlanishi bevosita ta’lim tizimining

samaradorligiga bog‘liqdir. Bugungi globallashuv sharoitida bilim va malaka eng muhim strategik resursga aylanib bormoqda. Shu sababli ta‘lim tizimini rivojlantirish, uni zamon talablariga moslashtirish har bir davlat uchun ustuvor vazifa hisoblanadi. Hozirgi davrda fan-texnika va axborot texnologiyalari jadal rivojlanmoqda. Bu esa ta‘lim tizimiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Endilikda ta‘limdan faqatgina bilim berish emas, balki mustaqil fikrlaydigan, ijodkor, raqobatbardosh, zamonaviy texnologiyalarni puxta egallagan shaxslarni tarbiyalash talab etilmoqda. Shu jihatdan zamonaviy ta‘lim tizimi jamiyat ehtiyojlariga mos holda doimiy rivojlanib borishi zarur.

Zamonaviy ta‘lim tushunchasi va uning asosiy xususiyatlari. Zamonaviy ta‘lim tushunchasi shaxsga yo‘naltirilgan, innovatsion va kompetensiyaviy yondashuvlarga asoslangan ta‘lim jarayonini anglatadi. Bunda o‘quvchi yoki talaba ta‘lim jarayonining markazida bo‘ladi. O‘qituvchi esa bilim beruvchi emas, balki yo‘naltiruvchi, maslahat beruvchi va hamkor sifatida faoliyat yuritadi.

Asosiy qism

Bugun dunyoda informatsion texnologiyalar, xususan, internetning rivojlanishi insonlarning ta‘lim olish madaniyatini tubdan o‘zgartirdi. Ta‘lim-tarbiya jarayonida zamonaviy ta‘lim texnologiyalarini samarali qo‘llash keng amalga oshirilmoqda. Hozirgi vaqtda interfaol ta‘lim muhitini yaratish, o‘quvchilarning tafakkuri va dunyoqarashini rivojlantirishning innovatsion metod va texnologiyalarini takomillashtirish yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kun ta‘limida yaratuvchilik faolligini oshirish maqsadida zamonaviy ta‘lim konsepsiyalarini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish vazifasiga alohida e‘tibor qaratish, shuningdek, qator muammolar va uning yechimlarini ilmiy jihatdan o‘rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy ta‘limning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- ta‘lim jarayonida interaktiv va innovatsion metodlardan foydalanish;
- o‘quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rivojlantirish;
- nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg‘unlashtirish;
- axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish;
- ta‘lim sifatini baholashning shaffof va adolatli tizimini joriy etish.

Bu xususiyatlar ta‘lim samaradorligini oshirishga, o‘quvchilarning bilimga bo‘lgan qiziqishini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta‘limda kompetensiyaviy yondashuv.

Bugungi kunda ta‘lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu yondashuv ta‘lim oluvchilarda faqat nazariy bilimlarni emas, balki ularni amaliy faoliyatda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan. Kompetensiya tushunchasi shaxsning bilim, ko‘nikma, malaka va shaxsiy fazilatlarining uyg‘unligini anglatadi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayonida o‘quvchilar real hayotiy vaziyatlarni hal qilishga tayyorlanadi. Bu esa ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy mehnat bozorida raqobatbardosh bo‘lish uchun shaxs nafaqat bilimli, balki tashabbuskor, muammolarni mustaqil hal qila oladigan bo‘lishi lozim.

Shu bois ta’lim dasturlarini ishlab chiqishda kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish, fanlararo integratsiyani kuchaytirish va amaliy mashg’ulotlar ulushini oshirish zarur hisoblanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar ta’lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda an’anaviy dars o’tish uslublari o’rnini zamonaviy interaktiv metodlar egallamoqda. Bu metodlar o’quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi va bilimlarni chuqurroq o’zlashtirishga yordam beradi.

“Aqliy hujum”, “klaster”, “muammoli ta’lim”, “keys-stadi”, “loyiha asosida ta’lim” kabi metodlar keng qo’llanilmoqda. Ushbu metodlar orqali o’quvchilar muammoni tahlil qilish, jamoa bilan ishlash, o’z fikrini erkin ifodalash va xulosa chiqarish ko’nikmalariga ega bo’ladilar.

Shuningdek, STEAM ta’limi (fan, texnologiya, muhandislik, san’at va matematika) zamonaviy ta’limning muhim yo’nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu yondashuv o’quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi hamda ularni amaliy faoliyatga tayyorlaydi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi ta’lim tizimida tub o’zgarishlarga olib keldi. Kompyuter texnologiyalari, internet tarmog’i, elektron darsliklar, onlayn platformalar va masofaviy ta’lim shakllari ta’lim jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Buni bemaol zamonaviy ta’limda rivojlanish deb ayta olamiz.

Masofaviy ta’lim ayniqsa so’nggi yillarda o’zining dolzarbligini namoyon etdi. Bu ta’lim shakli o’quvchilarga vaqt va makondan qat’i nazar bilim olish imkonini beradi. Shuningdek, masofaviy ta’lim, ta’lim jarayonining moslashuvchanligini oshiradi va individual yondashuvni ta’minlaydi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o’quvchilar mustaqil ta’lim olish ko’nikmalarini rivojlantiradilar. Biroq bu jarayonda o’qituvchilarning raqamli savodxonligi va texnologiyalardan foydalanish malakasi muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, raqamli ta’lim jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, internet tarmog’ining yetarli darajada rivojlanmaganligi, texnik vositalarning yetishmasligi va ayrim o’qituvchilarning raqamli texnologiyalarni yetarli darajada bilmasligi ta’lim samaradorligiga salbiy ta’sir ko’rsatishi mumkin.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun ta’lim muassasalarini zamonaviy texnika bilan ta’minlash, o’qituvchilar uchun maxsus o’quv kurslari tashkil etish va raqamli savodxonlikni oshirish muhim ahamiyatga ega. Raqamli ta’limdan samarali foydalanish ta’lim sifatini oshirishga va o’quvchilarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

ZAMONAVIY TA’LIM VA YOSHLAR TARBIYASI. Ta’lim tizimi yosh avlodning nafaqat bilim darajasini, balki ma’naviy-axloqiy tarbiyasini ham shakllantiradi. Zamonaviy ta’lim jarayonida milliy qadriyatlar, madaniyat va an’analarni saqlab qolish muhim ahamiyatga ega. Yoshlarda vatanparvarlik, ijtimoiy faollik va mas’uliyat hissini shakllantirish orqali jamiyatning barqaror rivojlanishiga erishish mumkin. Ta’lim jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim rol o’ynaydi. Sifatli ta’lim malakali kadrlar tayyorlash, ilm-

fan rivojini ta'minlash va innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishga xizmat qiladi. Har qanday davlatning taraqqiyoti, avvalo, uning inson kapitaliga bog'liq bo'ladi.

ZAMONAVIY TA'LIMNING KELAJAK ISTIQBOLLARI. Kelajakda ta'lim tizimi sun'iy intellekt, virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari bilan yanada boyitilishi kutilmoqda. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, individual o'quv dasturlari va moslashuvchan o'qitish usullari keng joriy etiladi. Bu jarayonlar ta'lim sifatini oshirib, jamiyatda yuqori malakali va raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Ta'lim orqali jamiyatda huquqiy madaniyat, ma'naviy qadriyatlar, vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyati shakllanadi. Bilimli va tarbiyali avlod jamiyat barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Ta'lim tizimida mavjud muammolar qatoriga o'qituvchilar malakasini oshirish, o'quv dasturlarini yangilash, moddiy-texnik bazani mustahkamlash kabi masalalar kiradi. Ushbu muammolarni bartaraf etish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Muammolarni hal etish uchun:

- o'qituvchilarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish;
- zamonaviy darslik va o'quv qo'llanmalar yaratish;
- xalqaro tajribani o'rganish va joriy etish;
- raqamli ta'lim infratuzilmasini rivojlantirish zarur.

Amaliy tavsiyalar:

1. Ta'lim jarayonida o'quvchilarga amaliy mashg'ulotlar va loyihalar orqali bilimlarini mustahkamlash imkonini berish tavsiya etiladi.
2. O'qituvchilar yangi pedagogik metodlar va raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali darslarni yanada samarali o'tishlari maqsadga muvofiq.
3. Talabalar va o'quvchilarga mentorlik va maslahat berish tizimi joriy etilishi kerak.
4. Ta'lim muassasalari va davlat organlari birgalikda ishlash orqali ta'lim sifatini oshirishga hissa qo'shishlari lozim.
5. Ta'lim jarayonida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish tavsiya etiladi, bu o'quvchilarning mustaqil fikrlash va amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta'lim tizimi jamiyat taraqqiyotining eng muhim strategik poydevorlaridan biri hisoblanadi. Ta'lim sifati qanchalik yuqori bo'lsa, jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanish darajasi ham shunchalik yuksak bo'ladi. Shu sababli ta'lim tizimini doimiy ravishda takomillashtirib borish, uni zamon talablariga moslashtirish, innovatsion yondashuvlar, ilg'or pedagogik texnologiyalar hamda raqamli ta'lim vositalarini keng joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Zamonaviy ta'lim tizimi yosh avlodni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka, tashabbuskorlikka va mas'uliyatli qarorlar qabul qilishga o'rgatadi. Ta'lim jarayonida interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga, amaliy ko'nikmalarni shakllantirishiga hamda bilimlarning barqaror bo'lishiga xizmat qiladi. Natijada jamiyat uchun raqobatbardosh, bilimli va malakali kadrlar tayyorlanadi. Ta'lim tizimini rivojlantirishda davlat, jamiyat va ta'lim muassasalari o'rtasidagi samarali hamkorlik muhim

ahamiyat kasb etadi. Davlat tomonidan yaratilayotgan huquqiy va tashkiliy sharoitlar, jamiyatning ta’limga bo’lgan e’tibori hamda ta’lim muassasalarining innovatsion faoliyati o‘zaro uyg‘unlashgandagina ta’lim sifati yuksaladi. Ushbu hamkorlik yoshlarning intellektual va kasbiy salohiyatini to‘liq namoyon etish uchun zarur imkoniyatlarni yaratadi.

Shuningdek, zamonaviy ta’lim tizimi jamiyatning iqtisodiy taraqqiyotida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo‘ladi. Bilimli, malakali va tashabbuskor kadrlar mavjud bo‘lgan jamiyatda mehnat unumdorligi ortadi, innovatsion g‘oyalar tezroq ishlab chiqiladi va amaliyotga tatbiq etiladi. Ta’lim sifati yuqori bo‘lgan davlatlarning jahon bozorida raqobatbardoshligi kuchli bo‘lishi amaliy tajribada o‘z tasdig‘ini topgan. Bundan tashqari, kasb-hunar va professional ta’limning rivojlanishi mehnat bozorining ehtiyojlariga mos mutaxassislar tayyorlashga, ishsizlik darajasini kamaytirishga va yoshlarning barqaror bandligini ta’minlashga xizmat qiladi. Umuman olganda, zamonaviy ta’lim tizimini rivojlantirish jamiyatning barqaror taraqqiyotini ta’minlash, inson kapitalini yuksaltirish va kelajak avlod uchun mustahkam poydevor yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. — Toshkent.
3. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent.
4. Ochilov M. Pedagogik texnologiyalar. — Toshkent, 2018.
5. Pedagogika va ta’limga oid ilmiy maqolalar hamda internet manbalari.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”. — Toshkent, 2022.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev. Ta’lim va tarbiya – taraqqiyotning asosiy omili. — Toshkent: O‘zbekiston, 2020.
8. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — Toshkent, 2020.
9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarorlari va normativ-huquqiy hujjatlari (ta’lim sohasiga oid).
10. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU, 2018.
11. Sayidahmedov N.S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan, 2019.
12. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. — Toshkent, 2017.